

To su razmatranja o presv. euharistiji, koja je prevela barunica Rosa von der Wense iz ovećega magjarskoga djela: *Elmékedések az evangéliumról* (razmatranja o evangjelju) od poznatog biskupa Prohászke.

Ta je knjižica zaista zlata vrijedna. Duboke misli o euharistiji prevedene su, da tako kažem, na jezik srca. Čitajući to djelce upravo osjećamo onu bezgraničnu ljubav euharističkog Krista, koja nam srce osvaja — jača ga i krijepi. Uz to je stil Prohászke aforističan — te se ideje u toj knjižici izložene tim jače zasijecaju u našu dušu. K tome umije pisac zgodno upotrijebiti modernu literaturu, koja mu je dobro poznata. Jezik je slikovit i vrlo djeluje na dušu. Za tu knjižicu bi se zaista moglo reći: *tolle et lege*.

E. L.

Dr. Svetozar Ritig. Povijest i pravo slovenštine u crkvenom bogoslužju sa osobitim obzirom na Hrvatsku. I. sveska od g. 863—1248. Zagreb, C. Albrecht str. 224 i X. Cijena K 3'20. — Profesor bogoslovije na bisk. liceju u Djakovu dao se na golem posao, da znanstveno i kritički obradi pitanje o staroslov. liturgiji. Da li je uspio, moći će se stvoriti potpuni sud tek onda, kad i druga sveska ovoga djela bude ugledala svijetlo. Ovo što je dosad izdano pokazuje u pisca zamjernu marljivost, poznavanje literature i jezika, u kojima su napisana vrela o istom predmetu, oštroumnost u rasugjivanju pojedinih činjenica povjesnih, tako te ovo djelo iscrpivo i potpuno predočuje sve, što može kritičnog istraživaoca zanimati. Ova prva sveska imade 16

poglavlja. Prvo poglavlje sadržaje prve borbe Konstantina i Metodija za slovenštinu u liturgiji. Drugo, odobrenje slovenštine po Hadrijanu II. Treće, borbu sv. Metodija metropolite srijemsko-panonskoga i papinskoga legata za opstanak njegove metropolije. Četvrto, djelovanje Metodijevo od 873—879, zabranu Ivana VIII. i nove spletke. Peto, odobrenje slov. jezika u liturgiji po Ivanu VIII. Šesto, putovanje Metodija u Bugarsku i Carigrad. Sedmo, književni rad Metodija i blaženu smrt. Osmo, rovanjenje proti Metodijevom djelu i zabrana Stjepana VI. rabiti slovenštinu u liturgiji. Deveto, prelaz slov. knjige i bogoslužja u Bugarsku. Deseto, borbu za slovensko bogoslužje na splitskim saborima. Jedanaesto, borbu za slovenštinu u XI—XIII. vijeku. Dvanaesto, istodobni opstanak slovenštine u Češkoj, Ugarskoj, Poljskoj, Srbiji i Rusiji. Trinaesto, u čijim je rukama vlast liturgijska. Četrnaesto, uvođenje slovenskog jezika u rimski obred. Petnaesto, pravni značaj i naslov slov. jezika u bogoslužju od IX. do polovine XIII. vijeka. Šesnaesto poglavlje napokon govori o reskriptu Inocenta IV. od g. 1248. i njegovoj pravnoj sadržini.

Ako i nije ovo djelo dovršeno, ipak jasno pokazuje put, kojim pisac stupa, ne da ugodi stanovitim zanešenjacima, već da prikaže objektivnu istinu. Ovo je djelo dragocjen prilog literaturi glagolice i služi na ponos hrvatske literature. Radosno preporučujemo ovo djelo svakomu.

Dr. Pazman.

Ivan Arsenjev; *Отъ Карла Великаго до реформаци.* (Историческое изслѣдование о

важнѣшихъ реформационныхъ движеніяхъ въ Западной церкви въ течение восьмн столѣтій) Od Karla Velikoga do reformacije. Istoričko istraživanje o važnijim reformacionim pokretima u Zapadnoj crkvi tijekom osmoga stoljeća. Arsenjev je svećenički magister teologije. Moskva 1909. str. 222.

Čitavu ovu historičku radnju podijelio je pisac na trinaest glava. U prvih šest govori o pokušajima reformacije za Karla Velikoga; o Klaudiu Turinskom i Agobardu Lionskom i o njihovom reformatorskom djelovanju; o Ivanu Skotu Erigeni kao reformatoru na polju bogoslovije i filozofije; o euharističnom sporu u devetom i jedanaestom stoljeću; o sporu predestinacije; o istoričkim razlozima postanka i razvitka sektarskih pokreta u početku XI. vijeka u Italiji, Francuskoj i u Njemačkoj.

Zadnjih sedam glava govori o Katarima, Albigenzima i Valdencima s obzirom na njihovo učenje i njihov religiozni kult, unutrašnju organizaciju njihovih općina i nastavak njihove hereze; o racionalističnom smjeru u skolastičnoj filozofiji, a osobito o Petru Abelardu i o njegovoj nauci; dalje o Arnoldu od Brescie. Na koncu govori pisac o arapskoj filozofiji, i njenom uplivu na skolastičnu filozofiju. — Kako se vidi biran sadržaj, koji zaslužuje svaku pažnju sa strane katoličkih bogoslova. Možda ćemo se u narednim brojevima „Smotre“ malo opširnije pozabaviti s pojedinim članicima.

Dr. Šimrak.

G. Rauschen: Grundriss der Patrologie mit besonderer Be-

rücksichtigung der Dogmengeschichte. Herder, Freiburg und Wien, 1910. 3. izd. str. XII+265, cijena K 3, vez. K 3'60.

Ova knjižica, koja je prvi puta izašla god. 1903. svratila je na sebe brzo pozornost učenoga svijeta. Zaista osjećala se potreba ovake kratke patrologije i povjesti dogma. Najbolji je dokaz za to, što je to djelce brzo bilo prevedeno na četiri jezika (poljski, talij., franc. i španjol.) i što je u kratko vrijeme doživjelo tri izdanja.

U uvodu R. definira patrologiju i povjest dogmi i navagja njihovu literaturu. Samo se djelo raspada u tri dijela i to 1. u prednicejsku literaturu; 2. na patrističku literaturu, dok je bila u svom cvatu (325—461); 3. na padanje i konac patrist. literature.

Ovo djelce imade svojih lijepih prednosti. Pisac nam u toj knjizi kratko i zbijeno pruža znanstvene rezultate na polju patristike i povijesti dogmi. I ako se ne možemo uvijek s njim složiti, kao n. pr. kad kaže (str. 142—143), da se sv. Ivan Zlatousti ne navagja pravom kao svjedok za tajnu isповijed u tadanjoj grč. crkvi, to ipak nipošto ne umanjujemo vrijednost djela. Zatim se R. služi i napominje najnoviju literaturu i to gotovo svu, a to je od velike koristi. Nadodao je poglavlje o starozavjetnim apokrifima. A što osobito valja napomenuti, to su odsjeci označeni zvijezdicom, u kojima su izloženi, sa stanovišta povjesti dogmi, nauke pojedinih crkv. otaca. Kod sastavljanja tih poglavlja držao se je R. toga, da bude sasma objektivn i bez svake apologetičke tendence.

E. L.